

SEM BORN PANTEON

Prevela
Tatjana Milosavljević

■ Laguna ■

Naslov originala

Sam Bourne

PANTHEON

Copyright © Jonathan Freedland 2012

Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Mojoj majci,
najnežnijoj i najjačoj osobi koju znam*

PRVO POGLAVLJE

Oksford, 8. jul 1940.

Ruta je bila bolna, mukotrpnna, a ipak dan za danom vraćao se po novu kaznu. Svakog jutra, bilo da se nebo crnelo od kiše ili je, kao danas, bilo obasjano vrelim suncem, Džejms Zenor bio je na vodi čim svane, veslajući u čamcu jednoseđu delom Temze poznatim kao Izida.

Džejms je voleo ova rana jutra. Vazduh je odisao svežinom, nebo je bilo vedro, posvuda mir i tišina. Porodica barskih kokica šetkala se uz vodu, ali čak ni one nisu proizvodile nikakav zvuk, kao da, poput njega, više vole da zadrže svoje misli za sebe.

Čamac je sada klizio; Džejmsova zapešća, ravna i ispravljena, iskreću vesla pljoštimice – tako da u vodu ulaze vertikalno pre no što horizontalno zaseku vazduh – gotovo automatski. Zurio je u reku pred sobom, svetlucavu kao da ju je sunce posulo draguljima. U trenucima poput ovog, kad je stvarno naprezanje tek počelo, kad je nebo plavo a povetarac svež poput milovanja, gotovo je uspevao da zaboravi ono što

se desilo njegovom uništenom telu. Gotovo je uspevao da se oseća kao čovek kakav je nekad bio.

S izuzetkom one jedne, sudbonosne godine provedene u inostranstvu, čitavu deceniju dolazio je na ovaj isti deo reke, još od studentskih dana, zahvalan za mesto u fakultetskom timu. Čak je veslao za *Oksford*, protiv *Kembridža*, u onoj čuvenoj izjednačenoj trci. Ali to je bilo davno. Ovih dana borio se samo protiv sebe.

On pogleda levo i desno, ali još nije bilo nigde nikog. Dok je trajala školska godina, viđao je ambicioznije ekipe na vodi u ovaj sat, kako se spremaju za trke „Torpids“ ili „Ejts“ – mladiće koji su ga podsećali na njega kad je bio mlađi. Džejms Zenor još nije navršio tridesetu. Ali preturio je preko glave dovoljno da se oseća dvostruko stariji.

Čkiljavo se zagleda naviše uživajući u osećaju zaslepljenosti, a onda vrati pogled na ono što ga je trenutno zanimalo. Kad su mu se oči prilagodile, ugleda na desnoj obali drveće što je zaklanjalo stazu kojom su se on i Florens tako često šetali, i pre Harijevog rođenja i posle toga. Džejms je voleo da dovodi sina ovamo, s ljubavlju zamišljajući kako će se mališan zaljubiti u reku isto kao on kad je bio mali, prosto boraveći blizu nje. Međutim, Hari je poslednjih meseci postao nervozan i uplašeno je hvatao majku za ruku ukoliko priđu preblizu vodi. Ali to će proći. Džejms je bio siguran u to. Po ovakvom danu imao je osećaj da je sve moguće.

Zamišljao je kako njegov sin ovog časa izgleda. Još dva meseca do njegovog trećeg rođendana; Hari sigurno čvrsto spava, grleći jednom rukom Sneška, malog belog polarnog medveda s kojim svake večeri odlazi u krevet. Baš tako ga je Džejms jutros video pre no što se iskrao na veslanje. Šta god da su sve preživeli on i Florens, stvorili su divno dete.

Sada kad je Džejms stigao do ustave kod Iflija i okrenuo čamac, desilo se neizbežno. Njegovo levo rame zavrišta tražeći pažnju. Bol nije bio ništa manje oštar zato što je bio poznat, i gorući i probadajući u isto vreme, kao da ga ubada nekoliko debelih, usijanih igala. Svaki dan počinjao je s nadom da će ovog puta biti drugačije, da će bol doći kasnije, da možda uopšte neće doći. Danas, po ovako savršenom vremenu, ta nada sijala je jače nego obično. Međutim, dok je veslao prema mostu Foli, znao je da se ništa nije promenilo.

Džejms je pokušavao da se usredsredi na one kratke, blažene polusekunde olakšanja, kad su vesla bila gore i izvan teške vode: oporavak pre vožnje. Pokušavao je da zamisli hladnoću reke, lekovito, umirujuće dejstvo koje bi imala na njegovu uspaljenu kožu.

Svako naprezanje stezalo mu je pluća, dah mu je izlazio nalik na brektanje nekog ko se nalazi veoma daleko; njegovo srce, međutim, bilo je glasno kao motor automobila koji pokušava da za kratko vreme postigne veliku brzinu.

Čamac je vitkim, uzanim pramcem sekao vodu i nemo je razdvajao. Znao je da to kretanje, posmatrano s obale, deluje kao da ne iziskuje nimalo napora. Valjano timsko veslanje uvek tako izgleda; ljudska bića pretvorena u jednu moćnu mašinu, energija svih njih upregnuta s istim ciljem. Ako si odabrao prave ljude, najjače i najbolje, voda nema snage da im se odupre.

Jednosedi su retko tako prijatni za oko; sâm čovek ne može stvarati istu brzinu kretanja niti osećaj poretka. Džejms je bio ubeđen da njegovo veslanje izgleda naročito nespretno. Za to se pobrinulo njegovo uništeno levo rame. Osuđena da dovek bude slabija od desne, njegova leva ruka nije uspevala da drži korak; savršena simetrija bila mu je izvan dometa. Zamišljao je kako se njegov čamac

kreće rekom u cikcak, premda su mu bar deset puta rekli da nije tako.

On žudno udahnu kiseonik i podiže pogled. Most Foli se jedva video u daljini. Kad stigne tamo, to će značiti da je tri puta prešao Izidu, do ustave Ifli i nazad, udaljenost od sedam kilometara i dvesta metara. Telo je tražilo da stane; već je bio obavio svoj uobičajeni jutarnji krug. Ali nije mogao a da ne pomisli na ljude – svoje vršnjake ili mlađe od sebe – u borbama na kontinentu, ili na pilote koji se spremaju da brane nebo nad Engleskom dajući sve što imaju za ono za šta je novi premijer upozorio da će biti „bitka za Britaniju“. Sa svakim zamahom razmišljao je koliko su slabašni njegovi naponi u poređenju s njihovima i kako, ako oni istrajavaju radeći svoj deo, najmanje što on može da učini...

Sada se, međutim, dugogodišnji bol u ramenu odjednom zaoštrio, kao da se nešto odlomilo. On se upita nije li možda krhotina kosti ispala iz ležišta. Agonija je bila neizreciva.

Džejsms zategnu vilicu odupirući se bolu. U pokušaju da odvrati sebi pažnju, primora um da se priseti onoga što je sinoć čuo na radiju. To što su Britanci potopili francusku flotu u Alžiru još je bilo udarna vest. Postupak tipičan za Čerčila. Smeon i drzak. Za razliku od one proklete budale Čemberlena, Čerčil je shvatao da nema prostora za brljanje niti vremena za učtivosti. Sad kad je Pariz osvojen, francuski brodovi pali bi u nemačke ruke. Bolje je da budu uništeni. Doduše, Francuzi nisu delili to mišljenje: bili su besni, protivoptužbe su još pljuštale.

Rame mu je sada slalo udarne talase bola kroz celo telo. Odbijao je da sluša. Šta je ono bilo sledeće? BBC je generalno nastojao da započne emitovanje vesti nečim pozitivnim kako bi kompenzovao loše vesti koje su obavezno sledile.

Koju gorku pilulu je sinoć imalo da zasлади potapanje francuske flote? Agonija mu je kidala živce, ali odbijao je da podleigne. A, da. Kanalska ostrva. Sark se predao nacistima, dva dana posle Oldernija; Kanalska ostrva sada su u celosti bila pod nemačkom vlašću. Pomisao je bila zapanjujuća. Nikad nije bio tamo, ali odrastao je na južnoj obali Engleske znajući da ga od Džersija deli samo kratka vožnja trajektom. Ljudi tamo govore engleski. Za svega nekoliko nedelja svastika se zavijorila nad Norveškom, Francuskom, Belgijom, Holandijom; a sad i nad malim kutkom Britanije. Hitler se približavao.

Džejms izvuče vesla kako bi čamac plutao po mirnoj vodi i ispusti, kako je verovao, uzdah olakšanja. Tek kad se jato liski izbezumljeno razletelo naokolo, on shvati da je zvuk koji je proizveo zapravo bio krik. Muškarac na stazi za tegljenje čamca na drugoj strani naglo se okrenuo i potom se, uznemiren, brzim hodom udaljio odatle.

Džejms se odveze do obale, što je mogao bliže spremištu za čamce, a onda se izvuče na suvo i psihički pripremi za najzahtevniji trenutak svoje jutarnje rutine. Presamitivši se, povuče uže smotano na pramcu čamca kako bi ga izvukao iz vode i podigao na zdravo rame. Jedan, dva, tri i, s naponom od kojeg je Džejmsu dolazilo da zaurla, čamac je bio izvan vode i podignut. Džejms se otetura nekoliko koraka do kućice za čamce i spusti čamac na njegov stalak.

Potom je nekoliko sekundi samo stajao, hvatajući dah, zureći u nebo. Veličanstveno različak-plavo, učini mu se kao laž. Nebo nad Britanijom pretvaralo se u bojno polje, sirene za vazдушnu uzbunu iz noći u noć su se oglašavale u gradovima. Nemački avioni su koliko pre nekoliko noći bombardovali Kardif. Odakle nebu pravo da izgleda tako spokojno?

Džejms brzim korakom zaobiđe nekoliko spremišta za čamce koji su pripadali koledžu, po jedno za *Sent Džon*, *Baliol*, *Nju* i ostale, sada sva zabravljena i prazna. I premda je to bilo više zbog dugog letnjeg raspusta nego zbog rata, on još jednom nemo opsova sudbinu koja ga je snašla.

Stigavši do mesta gde je ostavio bicikl, prebaci jednu dugačku nogu preko sedišta i poče da okreće pedale svom snagom, uživajući u kinetičkoj promeni kojoj je izložio telo posle neumoljivog napred-nazad duž reke. Odvezao se preko malog mosta, čiji je strmi luk podsećao na dugu, i potom preko poljane Krajst Čerča, primećujući krave koje su pasle – i koje su, otkako su uvedene tačkice, izgledale i korisno a ne samo kao ukras – i komade zemlje poorane za setvu krompira. To se sada događalo po celom Oksfordu: čak i najmanji privatni vrt ili mali travnjak pretvarali su se u povrtnjake ne bi li povećali državne zalihe hrane.

Vozio je od *Mertona* do *Korpusa*, uzbrdo pored *Orijela* i potom izbio u Glavnu ulicu. Koledži su u ovo doba bili pusti, premda će se mnogi ubrzo napuniti zarad još jednog dana obavezne vojne službe. Skrenuvši desno prema *Sent Džajlsu*, dao je sve od sebe da izbegne pogled na spomenik oksfordskim mučenicima i uputio se na sever, prema kući.

Još nije bilo ni sedam, tako da na drumu nije bilo mnogo kola. Ali čak i u špicu biće ih manje nego pre godinu dana: za to se postaralo racionisanje goriva. Džejms je poznavao jednog preduzimljivog momka koji je rešenje pronašao puneći rezervoar viskijem i parafinom – žalio se da mu kola vonjaju kao „pijani fenjerđžija“ – ali, po svemu sudeći, većina oksfordskih vozača odlučila se da ne rizikuje. Oni koji ipak jesu nailazili su sada na kontrolne punktove što su čuvali izlaze severno, južno, istočno i zapadno od grada – kontrolne punktove postavljene da vlasti tačno znaju ko dolazi i odlazi,

kao da je Oksford vojna baza a ne stari univerzitetski gradić. Jedan kontrolni punkt nalazio se čak i između Pembruka i Krajst Čerča. Tamo su se, međutim, mnogo manje uzbuđivali zbog čoveka na biciklu.

Doduše, nikako nisi mogao zaboraviti na ratno stanje, bez obzira na to koji prevoz koristiš. Semafori su imali kapuljače nalik na monaške – jedan od onih bezbrojnih sitnih preobražaja kakve je zamračenje zahtevalo. Još čudnije, međutim, bilo je potpuno odsustvo uličnih znakova i putokaza, uklonjenih s namerom da zadaju glavobolje bilo kakvoj budućoj okupatorskoj vojsci. Nek se proklete Švabe snalaze po Oksfordu kako umeju i znaju.

Bol u ramenu se vratio. On baci pogled na sat i poče da pravi proračune koji će mu možda odvratiti pažnju od agonije. Bude li svom snagom okretao pedale, do kuće treba da stigne za četiri i po minuta.

Dok je terao Ulicom Banberi s vetrom koji mu je hujao oko ušiju, postao je svestan ogromnog apetita. Bedne četiri unce: to je bilo celo njegovo nedeljno sledovanje slanine. Mogao je da ga satre ovog časa, za jedan doručak! I šta ikom vredi jedno jaje svaka tri i po dana?

Naposletku se pred njim ukaza skretanje za Ulicu Parks. Na uglu je bio parkiran velik crn automobil čiji je motor brujaio.

Florens pogleda u sina, koji je sedeo za kuhinjskim stolom s nekoliko jastučića na stolici kako bi mogao da dohvati tanjir, premda je jedva i jeo tost s margarinom. Umesto toga, Hari je bio pognut nad blokom za crtanje, sa zatupastom crvenom bojicom u ruci.

„Još samo malo, Hari, obećavam.“ Ona ponovo pootvara, pretraži i pozatvara sve fioke u kuhinji. Gde je nestao, dođavola?

Sve ostalo je bilo spremno: kofer, metodično spakovan, jakne za put, dobre cipele. Bila je pažljiva s pasošem i namerno ga je spremila u drugu fioku komode, zadenuvši ga među donje rublje, svoju ličnu teritoriju na koju bi se Džejms teško odvažio. A ipak, kad je pre skoro sat vremena proverila, nije bio tamo. To je prvo uradila nakon što je dugo ležala u krevetu zatvorenih očiju pretvarajući se da spava, dok je slušala kako se Džejms umiva, oblači i odlazi na reku. Ne pomerajući se, ležala je tamo osluškujući njegovu rutinu, čekajući da čuje ulazna vrata kako se zatvaraju za njim. Posle toga je sačekala još oko dva minuta, gledajući na sat pored uzglavlja, za slučaj da je nešto zaboravio pa da se vrati. A onda, kad je opasnost prošla, ustala je iz kreveta, a njen mentalni spisak bio je jasan i nedvosmislen. Međutim, kad je otvorila drugu fioku, od pasoša nije bilo ni traga. Je li Džejms nekako natrapao na njega i sakrio ga od nje? Je li neko otkrio njenu tajnu? A ako njen muž zna, zašto nije ništa rekao? Kakvu joj zamku sprema?

Ona ponovo okrznu Harija pogledom. Glava mu je bila spuštena, usredsređena na crtanje. Ona priđe i stade iza njega zavirujući mu preko glave, i odjednom oseti knedlu u grlu. „Šta je to, mili?“

Hari podignu pogled, a oči mu behu dva okrugla plava jezerca. Florens u njima ugleda strašnu melanholiju, i tek onda shvati da u sinovljevim očima nazire sopstveni odraz.

„To je naša kuća“, reče Hari tihim i promuklim glasom; beše tako drugačiji od ostale dece njegovog uzrasta, a opet tako sličan Džejmsu. „Unutra sam ja“, dometnu on

pokazujući na obris koji je nejasno podsećao na prozor. Njegov buc masti prstić dodirnu potom drugi obris: „A tu ste ti i tata.“

Florens oseti kako je peku oči. „Divna je, Hari“, reče ona trudeći se da zvuči veselo. „Divna je.“ Bila je to treća kuća koju je nacrtao za poslednjih dvadeset minuta.

Nastavila je potragu trudeći se da ne razmišlja o Hariju ili njegovom crtežu. Nije želela da razmišlja ni o čemu što bi joj moglo nagristi rešenost. Gde je, zaboga, stavila taj pasoš?

Možda ga je u panici previdela. Rešena da bude metodičnija, ona se po treći put vrati kuhinjskim fiokama, ovog puta izvadivši posudu s priborom za jelo iz gornje i potom prešavši na sledeću. Grejači za čajnik, ubrusi, drvena varjača, rezervna baterijska lampa i komplet novih baterija. Na kraju i donja fioka, puna Džejmsovih muških sitnica: šrafčigeri, klešta, francuski ključ, kantica ulja za bicikl i još baterija za baterijsku lampu. Otkako je počeo rat, izgledalo je da u svakom uglu imaju baterijskih lampi i baterija. Ali ne nađe pasoš ni tamo.

Florens pogleda na ručni sat. Petnaest do sedam. Najkasnije u sedam moraju izaći odavde. Džejms se nikad ne vraća pre sedam i petnaest. Potrebno je samo da ostane pribrana.

Ona otrča u njegovu radnu sobu. Kakav užasan nered, klimave gomile papira, knjiga i nečega što je ličilo na sve brojeve *Žurnala eksperimentalne psihologije*. Podigavši najveću kulu, pažljivo je premesti na stolicu. Zatim podignu februarSKI broj *Nju stejtsmena*, korica obeleženih prstenastim tragovima nekoliko šolja kafe, ispod kog se ukaza primerak *Tribjuna*. Još pisama, ofucani primerak *Omaža Kataloniji Džordža Orvela* – premda je njen muž, otkako ga je upoznao

u Španiji, o njemu uvek govorio kao o Eriku – pozamašan tom Vizdena, ali nigde pasoša. Nekoliko nedelja star isečak iz *Dejli skeča*: „Regrutacijom obuhvaćeni svi do trideset šest godina starosti“, glasio je naslov. Bilo je pet do sedam.

„Mamice!“ Uzvik iz kuhinje.

„Ne sada, Hari.“

„Mamice.“ Upornije.

„Mamica je zauzeta.“ Pretraživala je fioku pisaćeg stola, punu traka za pisaću mašinu, spajalica i rezervnog upijajućeg papira. „Što ne smestiš Sneška u torbu, tako da mu bude udobno?“

„Neki čika je na vratima.“

Ukočila se. Je li moguće da se Džejms vratio toliko ranije nego inače? To nije imalo logike; da je to on, ušao bi u kuću. Zašto bi stajao napolju? Osim ako nije zaboravio ključeve. A nije hteo da zvoni, da ne bi probudio Harija. Blagi bože, šta sada da radi?

Odšunjala se u predsoblje. Kroz obojeno staklo na gornjem delu vrata po visokom i snažnom obrisu smesta shvati da je to Leonard. Ramena joj se s olakšanjem opustiše. Ona otvori vrata.

Briljantinom zalizana kosa još je bila na mestu, ali mu lice beše zajapureno od napora. „Ranije je završio. Maločas sam ga video.“

„Molim?“

„Došao sam što sam brže mogao. Džejms je završio veslanje: mislim da je danas bio brži nego inače. Ili sam ja pogrešno izračunao vreme. Ali gotov je. Biće ovde za deset, najviše petnaest minuta.“

Napravila je grimasu, a on, kao da je pogrešno protumačio njen izraz, oštro dodade: „Upamti, Florens, previše ljudi zavisi od ovoga. Ulog je preveliki.“

„Sačekaj samo minut.“

Očajna, ispretura i preostale fioke pisaćeg stola, prekopavajući kroz cigaret-papir, prazne kutije šibica i strane kovanice, uglavnom španske. Potom pređe na police vadeći jednu knjigu za drugom, zatim i čitave blokove knjiga, među njima i ceo red narandžastog *Levičarskog čitalačkog kluba*, bacajući sve na pod. Pasoša i dalje nije bilo.

Hari se beše rasplakao, možda na prizor Leonarda, nepoznatog čoveka, na ulaznim vratima. Ili možda zbog njenog osećaja osujećenosti koji je jedva uspevala da prikrije. Ali moraće da ga ignoriše. Ona odjuri natrag u spavaću sobu. Prekršivši jedan od prećutnih tabua njihovog braka, bila je već zavirila u Džejmsov garderobni orman, ali sada će ga pomno pretražiti. Odgura u stranu dva ili tri odela i tamne platnene jakne koje su visile na vešalicama i potom se spusti na kolena opipavajući tvrdo drvo u dnu ormara. Napipa nešto i zgrabi ga.

Kutija za cipele. Ona je žurno otvori, puna nade. Unutra se, međutim, nalazio samo par crnih cipela od zumbane kože, još umotanih u mekani krep-papir, onih istih, shvatila je uz žaoku griže savesti, koje je nosio na njihovom venčanju ili, radije, na svadbi koju su priredili skoro šest meseci kasnije u Engleskoj.

Preko nje pade senka i ona se okrete i ugleda Harija, koji beše umakao sa svoje stolice, kako drhteći stoji na pragu. „Mamice?“ Niz obraze su mu curile suze.

Oseti kako je oči peku. Uprkos svim pripremama, čitavim nedeljama priprema, pretilo je da doživi neuspeh. „Ne plači, mili. Biće sve u redu.“

Poslednja šansa. Dohvativši stolicu koja je stajala pokraj vrata kupatila, pope se na nju kako bi pogledala na gornju policu muževljevog ormara. Na njoj su ležala dva debela,

nenošena džempera. Ona ih odgurnu u stranu. Nije bilo ničega drugog. Taman je htela da odustane, kad joj pogled pade na nejasan obris. Bio je jedva vidljiv, smeđe na smeđem. Pruži ruku i napipa kožu. I odmah se snuždi: još jedna prokleta knjiga, sa stranicama što su zaudarale na plesan i bez ikakvog natpisa na koricama. Kad ju je otvorila, iz nje ispade fotografija. Hari je smesta dohvati, zagledavši se u zgodnog mladića u uniformi okruženog drugovima – u svačijoj ruci beše po puška – a onda srećno uzviknu prepoznajući: „Tatica!“

Florens oseti kako joj se poraz taloži u kostima. Mora da je Džejms pronašao pasoš i poneo ga sa sobom na reku. Kako okrutna smicalica.

Samo ju je očajanje poslalo tamo odakle je i započela potragu: do njene fioke za donje rublje. Povadila je sve što se još nalazilo unutra, komad po komad, kao u konačnom ispoljavanju temeljitosti. Kad je podigla par crnih čarapa, srce joj poskoči. Razvuče materijal, a unutra, zapetljavši se nekako, ležala je kruta tamnoplava sveščica. Zaboga, kako ju je previdela? Pasoš je sve vreme bio tu gde ga je i ostavila.

„Šta ti je mama rekla, Hari? Videćeš, sve će biti u redu.“ Dok je jednim potezom podizala sina i smeštala ga sebi na desni kuk, čula je kako joj je glas napukao. Levom rukom podigla je kofer, koji pre skoro sat vremena beše ostavila u predsoblju kako bi bio spreman za ovaj trenutak. Izašla je iz kuće i pridružila se Leonardu. Nije bilo vremena za osvrtnje. Hari je u svojoj maloj ruci još uvek stezao očevu fotografiju.

DRUGO POGLAVLJE

Barselona, četiri godine ranije

Prvi put kad ju je ugledao, Džejms je video više Florensine gole kože nego za sve vreme do njihovog venčanja. Što nije bilo baš sasvim tačno, ali je postalo rečenica koju je voleo da koristi – premda retko u mešovitom društvu.

Upoznali su se u Barseloni, na julskoj vrućini 1936. Nikada pre toga nije bio u Španiji. Istini za ljubav, nikada pre toga nije bio nigde. Raširenih očiju, grudi ispunjenih uzbuđenjem i ponosom šetao je gradom, njegovim prekrasnim širokim avenijama. Sa zgrada i prozora čudnog oblika, nalik na uplakano oko, visili su transparenti i zastavice izražavajući dobrodošlicu njemu i za još oko šest hiljada stranaca na Narodnu olimpijadu – *Olimpiada Popular*. Zvanična zastava ovog događaja prikazivala je tri herojske, mišićave figure u crvenom, žutom i crnom kako zajednički drže steg. Potrajalo je dok Džejms nije shvatio da je najmanje jedno od apstraktnih sportista na amblemu žensko; drugo je bilo muškarac crvene kože, a treće očigledno crnac.

To nije trebalo da ga iznenadi: ovo je bila alternativna Olimpijada, namenjena da preduhitri zvanične igre koje su se održavale nedelju dana kasnije i skoro hiljadu petsto kilometara istočno, u Berlinu. A dok će te igre biti demonstracija arijevske nadmoćnosti, Narodna olimpijada biće festival socijalista, idealista i radikala koji su, kao stvar savesti, odbili da uzmu učešća u nacističkom karnevalu her Hitlera.

„Dakle, pobediti nećemo, toliko ti mogu reći“, rekao je Džejms onog časa kad su on i njegov prijatelj Hari stigli i iskricali se iz voza posle putovanja koje je započelo skoro osamnaest sati ranije na stanici *Viktorija*. „Ne po ovoj vrućini. Navikli smo na ledene zore i črvelsku maglu. Ovo su prokleti tropi.“

„Slušaj me sad, Zenore. Da sam hteo da me neko gura u bedak, poveo bih sa sobom Simkinsa ili onu drugu budalu, Lajtfuta. Tebe sam poveo zbog tvojih *retoričkih* moći. Ti si ovde da nam podižeš duh, da sokoliš tim do pobeđe!“

„A ja mislio da sam ovde zato što sam prokleta dobar veslač.“

„I jesi. Zato, bez tih defetističkih govora. Tupavim engleskim pesimizmom nećemo povesti mase u revoluciju, je l' tako?“

Hari Noks, *Vinčester* i *Baliol*, nasledni baronet i nekađašnji organizator... čega ono beše? Džejms je mislio da je to NLP,* ali možda je bila neka druga socijalistička grupa s drugačijom skraćenicom: bilo je teško držati korak s tim. Dolazak u Barselonu bio je Noksova ideja, način da nadoknadi to što propuštaju pravu Olimpijadu – kako je zahtevao da je *ne* zovu – i priliku da pokaže da je protiv fašizma. Džejmsu je bilo nagovešteno da će veslati na poziciji

* Nezavisna laburistička partija (*Independent Labour Party*). (Prim. prev.)

prednjaka u britanskoj veslačkoj reprezentaciji u Berlinu; ovo mu je bila utešna nagrada.

Zajedno s ostalim stranim sportistima, bili su smešteni u hotel *Olimpiko*, na Španskom trgu, čiji je foaje već vrveo od novopristiglih učesnika iz Sjedinjenih Država, Holandije, Belgije i Francuskog Alžira. Većina njih je, poput Harija i Džejmsa, došla uz podršku radničkog udruženja, socijalističke partije ili sindikata, a ne svoje vlade. Džejms je poprilično sumnjao u to da je proces selekcije, u sportskom pogledu, isto onako rigorozan kao za zvanične igre. Međutim, kao što je rekao Hari: „Teško da je suština u tome, zar ne?“

Atmosfera je bila bučna i nije jenjavala nedelju dana. Vrata njihove sobe nisu se ni zatvarala, jer su danski preponaši – marksisti – ili francuski sprinteri – anarhisti – ulazili i izlazili kad god bi im palo na pamet. Džejms je jedva bio spustio kofer kad mu je ogromni Italijan, bacač kugle za koga se docnije ispostavilo da je komunistu u egzilu, uvalio bocu u ruku terajući ga da je eksira, bez pijuckanja. Džejms je pročitao nalepnicu – *Sangre de Toro*, „bikova krv“ – i uradio kako mu je rečeno. Ukus je bio slatkast i izrazito voćni. U to vreme nije mu se naročito dopalo, ali kasnije će često povezivati ukus tog katalonskog vina sa slobodom.

Naposletku su izmyleli na ulicu, lutajući od jednog do drugog tapas-bara. Džejms nije mogao da se seti da je igde platio ono što je pojeo ili popio, kao da su svi vlasnici barova u Barseloni bili zahvalni gostujućim olimpijcima zato što podržavaju njihovu mladu republiku, što rade upravo ono što je Međunarodni olimpijski komitet pre pet godina odbio da uradi – daju prednost Barseloni nad Berlinom.

Sladio se tanjirom punim kalsota, grilovanog mladog luka koji bi, da su mu ga ponudili u Engleskoj, odbio kao nešto zastrašujuće egzotično, kad se Hari, već izgoreo od

sunca, s mrljama od znoja ispod miške, okrenuo prema njemu s raskalašnim osmehom na usnama: „Šuška se da ženski plivački tim ima kasnovječernji trening.“

„Hari, čak ni ti ne možeš biti baš toliko očajan“, odvratio je Džejms dajući sve od sebe da zvuči kao svetski čovek. Imao je izvesnog iskustva sa ženama, sigurno više od Harija. Veći deo svoje druge godine na *Oksfordu* proveo je izlazeći s Dejzi, plavokosom i dugovratom klasičarkom sa *Sent Hjua*, nespretno se upoznavajući s njenim telom, mada preko odeće, ali nevinost je izgubio s Ajlin, studentkinjom Sekretarskog koledža na Vudstok roudu. Manjkale su joj Dejzine fine crte, ali imala je mekše ivice i bila više poput njega: provincijalka, iz Notingema. Viđali su se svake srede uveče, s povremenim subotnjim odlascima u bioskop. Držao ju je sasvim izdvojenu od svog društva s koledža, tako da mu je bila više ljubavnica nego devojka. Sada se pomalo stideo pri pomisli na to koliko je tajio njihovu vezu, ali ona nikad nije pravila pitanje. Umesto toga, sredom oko pola sedam uveče, kad je njena cimerka bila na probi hora, primala ga je u svojoj podstanarski stan – i u svoju postelju.

„Pa dobro, onda, Džejmse, a ti nemoj doći“, rekao je Hari, naslućujući prijateljev prezir. „Siguran sam da postoji nekakva uzbudljiva nova akademska monografija koju možeš da čitaš.“

„Budući da ti je očigledno tako važno, druže stari, ići ću s tobom i praviću ti društvo.“

Jednom su se i Noksove glasine ispostavile kao tačne. Kad su stigli do otvorenih bazena, gomila se beše već okupila. Uglavnom muškarci, ali i porodice izašle da posle večere prošetaju u sparnoj noći, mala deca sa sladoledom u rukama, poneka ocu na ramenu – svi su posmatrali mesečinom obasjane plivačice.

Noks se laktao kroz tri reda posmatrača ne bi li prišao bliže. Ali Džejs, sa svojih metar i devedeset dva, imao je neometan pogled na postolja za start na desnoj strani bazena – i odmah ju je ugledao.

Kapa za plivanje skrivala joj je kosu, ali smesta mu je bilo jasno da je tamna ili barem tamnija nego u ostalih devojaka. Imala je dve elegantne crne linije iznad očiju – očiju koje su čak i s te udaljenosti izgledale iskričavo: kasnije će saznati da su zelene poput dragog kamena, kao da su osvetljene iznutra. Nos joj je bio savršen, ne malecak niti nalik na dugme kao u nekih drugih devojaka, već nekako snažan. Bila je najviša među njima, a njene noge duge, vitke i, blagodareći katalonskom suncu, preplanule. Međutim, ono zbog čega je bila jedinstvena, prirodni vođa grupe, bila je živost na njenom licu, smeh, to kako su je ostale gledale. Džejs je bio omađijan.

Posmatrao ju je kako organizuje tim dodeljujući stazu svakoj od njih šest. Kikotale su se, svesne publike. Tela su im bila samo obrisi i belina njihovih kupaćih kostima izgledala je poput cvetova na mesečini bleštavoj poput reflektora. Kad se okrenula postrance, stavši na startno postolje spremna da skoči, divio se njenom stasu, a kad je povila kolena oblikujući ispruženim rukama vrh strele, sinulo mu je da su antički narodi po svoj prilici tako zamišljali Dijanu, boginju lova, savršene snage i lepote. Onako okupana mesečinom i s kosom pokupljenom pod belu plivačku kapu, kao da je bila od mermera.

Trke su potrajale neko vreme i gomila je naposletku počela da se razilazi. Hari, međutim, nije želeo da ode i Džejs ga je laka srca pustio da veruje kako je ostanak bila njegova zamisao. A kad su žene izašle iz bazena i navukle

ogrtače, dve su se uputile prema njima, iz petnih žila nastojeći da izgledaju kao da šetaju.

„Tako mi svega, sve ste bile odlične“, reče Noks da potvrdi razgovor, glasom još punijim nego inače – bio je to tik koji se, shvatio je Džejms, javljao kad god bi se Hari našao licem u lice s onim što je nazivao „lepšim polom“. Džejmsu je srce ubrzalo: ćutao je radije nego da rizikuje s neduhovitom šalom ili kakvom drugom nespretnošću.

Dve devojke su se nasmejale pokrivši usta dlanom, dok se treća povremeno zagledala u stopala kradomice i stidljivo dižući pogled. Džejms je primetio da pet od šest devojaka gleda u njega a ne u Harija, što je bio obrazac za koji je morao priznati da ga je već viđao. Sve što je kvarilo trenutak bilo je to da mu boginja nije poklanjala nimalo pažnje već je, umesto toga, skupljala opremu i uzela štopericu koju je neko ostavio okačenu na posmatračkoj stolici. Naposljetku je prišla i, procenivši prizor, smesta pružila ruku Hariju, darujući mu osmeh od hiljadu vati.

„Gospođica Florens Volsingam“, rekla je. Glas joj je bio samouveren i melodičan, ali s iznenađujućom primesom blagosti. Dok je Hari zamuckujući odgovarao, napregnuto je klimala glavom, nemajući oči ni za koga sem za njega. Kao da Džejms i ne postoji. Čudno, ali nije mu smetalo. Značilo je da može da zuri u nju, da uživa u njenom osmehu, da sluša taj glas koji je smesta prizvao u misli Vest end noću, večeru na Strandu, koktele u *Pal malu* i hiljadu drugih užitaka o kojima je mogao samo da nagađa.

Kad se okrenula prema njemu, skinula je gumenu kapu s glave puštajući dugačke, sjajne kovrdže da joj se raspu po ramenima. Nisu bile sasvim suve, vlažni krajevi lepili su joj se za jagodice. Džejms i nehotice počeo da zamišlja kako bi ova žena izgledala kad se znoji, dok vodi ljubav. Njegova

ispružena ruka morala je sekund ili dva da stoji u vazduhu dok je nije prihvatila. Ali kad je najzad to uradila, netremice ga gledajući onim svojim visokonaponskim pogledom, bio je pregažen. Željom, razume se, ali i porivom kakav mu je dotad bio nepoznat: želeo je da se izgubi u njoj, da zaroni unutra i pusti da se voda zatvara nad njim.

Naredna četiri dana Džejms i Florens proveli su zajedno svaki trenutak. Gledala ga je dok je veslao, on je nju gledao dok je plivala. Oboje visoki, crnomanjasti i upečatljivi, postali su jedan od najprepoznatljivijih parova u okolini Španskog trga. Pratili su jedno drugo na stalne zabave u hotelu, na njegovom spratu i na njenom, ali uglavnom su samo želeli da budu zajedno.

Posle Florensinog jutarnjeg treninga odlazili su u duge šetnje. Bazeni su se nalazili na Mondžuiku, brežuljku koji je nekad bio utvrđenje i zatvor, blagovremeno renoviranom za Svetsku izložbu pre sedam godina. Počeli bi od novouređenih vrtova, upijajući vidik, a onda šetali nizbrdo pored paviljona sagrađenih za Izložbu 1929, zastajući pokraj Poble Espanjola, makete španskog sela, da bi se naposletku s divljenjem zagledali u bajkovitu Čarobnu fontanu. Na toplom suncu, on u beloј košulji, rukava zasukanih do lakta, ona u pamučnim haljinama koje kao da su lebdele oko nje, pričali su jedno drugom kako su postali timski drugovi na Narodnoj olimpijadi.

„Okrivili Harija i njegove drugare iz NLP-a“, rekao joj je u njihovom prvom pravom razgovoru.

„Nezavisne laburističke partije?“

„Da, to je to. Nezavisna laburistička partija.“

„Jesi li član?“, upitala je.

„Nisam. Ja sam, kako Hari to naziva, simpatizer. A ti?“

„Pa, ja sam sasvim sigurno socijalista, ako me to pitaš.“
Imala je naglasak koji on, dok nije došao gore u Oksford, nikad nije čuo, svakako ne u svom rodnom mestu. Nije to bio standardni izgovor kakav si mogao čuti na *Nacionalnom programu*. Bio je to glas koji je Hari poprimao negde pri dnu boce vina ili kad bi razgovarao sa svojom majkom ili, dabome, u društvu mladih dama: Džejms je pretpostavljao da je to naglasak više klase ili nešto blisko tome. „Neizbežno, zapravo, s obzirom na moju struku.“

„Tvoju struku.“ Divio se nadmenosti dvadesetjednogodišnje devojke, četiri godine mlađe od njega, koja je o sebi govorila kao o nekakvom stručnjaku. „A koja je tvoja 'struka', gospođice Volsingam?“

Okrenula je lice naviše kako bi ga osunčala. „Ja sam naučnica, gospodine Zenore.“

„Naučnica, stvarno.“

Nije obratila pažnju na njegovu snishodljivost. „Upravo sam diplomirala prirodne nauke u Somervilu. Dogodine se vraćam tamo.“

„Zarad čega?“

„Da bih stekla doktorat, razume se. Specijalizujem biologiju.“

Razmišljao je da se našali – na račun preduzimanja praktičnog istraživanja – ali se mudro predomislio. „Kakve to veze ima s time što si socijalista?“

„Ti si naučnik, zar ne?“

„Pa, sad, kako stvari stoje, neki bi to osporili. Ima ih koji psihologiju nazivaju 'mentalnom filozofijom'. Drugi kažu da je to najnovija grana medicine.“

„Baš me briga šta 'neki' kažu.“ Stegla ga je za mišicu. „Hoću da znam šta *ti* kažeš.“

Poželeo je da je poljubi tu, na licu mesta, pred svim onim ljudima. Bilo je dovoljno da ga pogleda onako, onim svojim osmehom poput električne svetlosti, i odmah je padao nekoliko stotina liga dublje. „U redu onda“, priznao je. „I ja kažem da je to nauka. Nauka o umu.“

„Dobro je. Znači, oboje smo naučnici.“ Stisla mu je šaku i osetio je kako se energija uliva u njega.

Primorao je sebe da se usredsredi. „Još mi nisi objasnila kakve veze išta od ovoga ima sa socijalizmom.“

„Očigledno je, zar ne? Nauka je logika. Sagledava ono što je *racionalno* i odstranjuje sve ostalo. Socijalizam ima isti cilj: da racionalno organizuje društvo.“

„Ali ljudska bića nisu racionalna, zar ne?“

„Ne znam šta hoćeš da kažeš.“

„Pogledaj nas dvoje. Vidi.“ Zagledao se niz svoju podlakticu, na koju su se lagano oslanjali Florensini vitki prsti. „Čega racionalnog ima u ovome?“

Licem joj je načas preleteo zabrinut izraz, kao kad pramićak oblaka pređe preko sunca. Prošao je skoro odmah kad se pojavio. Nije razabirao je li zabrinuta zbog udarca nanesenog njenom argumentu ili od pomisli na ono što radi – u stranoj zemlji, šeta podruku s muškarcem koga jedva poznaje.

„O, rekla bih da je ovo *savršeno* racionalno“, zacvrkutala je povrativši oduševljenje. „Ali da bih te ubedila, moraću da te zaslepim naukom.“

Njihova ljubavna veza nastavila se cele te vrele julske nedelje dok su se pripremali za početak Igara, devetnaestog. Ostajali su do kasno u baru na uglu slušajući Harija kako

svira ukulele u pratnji svog improvizovanog benda – dvojice Amerikanaca koji su svirali trubu i bas, od kojih se za jednog ispostavilo da je Edvard Harison, ugledni strani dopisnik, s gimnastičarkom iz Antverpena kao pevačicom – ali nisu izlazili iz svoje čaure. Džejms je želeo da zna sve o Florens, a o sebi je bio spreman da joj kaže više nego što je ikad ikom rekao.

„Čije je prezime Zenor? Je li strano?“

Nasmejao se. „Nekad je bilo kornvolško.“

„Sad više nije?“, upitala je, kao da je razočarana.

„Moji preci su otišli na istok“, rekao je. „U Bornmut.“

„Bornmut. Shvatam. Pomislila sam, zbog 'Zenor', da imaš barem malo, joj, ne znam, piratske krvi. Da si iz Zanzibara...“

„Ili Šandua.“

„Varalice“, rekla je šaljivo ga pljesnuvši po nadlanci, što je zapravo bio samo još jedan izgovor da se dodirnu.

Rekao je: „Bornmut nije preterano egzotičan, zar ne?“

„Bojim se da baš i nije, dragi moj. Nemaš baš nimalo strane krvi?“

„Moji roditelji su kvekeri, ako se to računa. Oboje su nastavnici i oboje kvekeri. On predaje matematiku, ona klavir. Nećeš naći dvoje solidnijih provincijalaca od njih. Nisu baš sigurni šta da misle o meni.“

„Zar nisu kvekeri pacifisti?“

„Tačno.“ Posmatrao je dok je Florens radila brzu mentalnu aritmetiku.

„Znači li to da je tvoj otac bio, znaš...“

„Savesni? Ponovo tačno.“*

„O bože. A je li išao u zatvor?“

* Engl.: *conshie*, od *conscientious objector* – onaj ko se pozvao na prigovor savesti. (Prim. prev.)

„Zamalo da ode. Poslali su ga na 'rad od nacionalnog značaja'. U njegovom slučaju, zemljoradnja.“

„Shvatam“, rekla je grickajući donju usnu, što je već počinjao da voli. „Znači, zato su se odselili iz Kornvola. Nisu mogli da se vrate kući posle rata: suviše su se stideli.“

Zurio je u nju pitajući se je li upravo bio žrtva nekakve opsene. Nikad nikom nije ispričao tu priču, čak ni Hariju. Međutim, ona je intuitivno naslutila istinu.

Tako je to bilo te kratke, opojne nedelje, dok su njih dvoje ljuštili jedno drugo sloj po sloj. Ponekad je za to bilo potrebno prisustvo još nekog, kao one noći kad su ostali u tapas-baru dugo pošto je ostatak nemirne družine olimpijaca prešao nekud drugo.

„Stvarno se nadam da vas ne zadržavamo“, rekla je Florens gazdi, punačkom čoveku verovatno dvostruko starijem od sebe, kad je negde oko dva ujutru počeo da briše stolove oko njih. Ostao je pri tome da ga ne zadržavaju i zahvalio im što su u Barseloni. U isprekidanoj razmeni rečenica – malo lošeg engleskog u zamenu za malo natucanja na španskom – počeli su razgovor, i objasnio im je da će Španija uskoro biti uzor celom svetu, komunistička utopija.

„Pa, ako je to ono za šta je narod glasao, onda bi tako trebalo i da bude“, rekla je Florens.

„Baš tako“, dodao je Džejsms. „Vojska i crkva moraju da utuve to sebi u glavu: vladu je izabrao narod Španije. Kome se ne sviđa, nek na sledećim izborima glasa protiv nje.“

„Ne, ne, ne“, rekao je čovek, još s krpom u ruci. „Nema glasanja protiv. Kad ovde bude komunizam, onda tako ostanite. Zauvek.“

„Čak i ako narod bude glasao protiv?“, upitala je Florens nabranog čela.

„Neće glasati protiv.“

„Dobro, ali ako ipak budu?“

„Neće. Ne sme da im se dozvoli. Kad revolucija bude bezbedna, tek onda može glasaju.“

„A koliko će vremena biti potrebno za to?“, upitao je Džejms nastavljajući tamo gde je Florens stala. „Koliko će proći dok revolucija ne bude 'bezbedna'? To bi moglo trajati decenijama. Pogledajte samo Rusiju.“

„Sovjetski Savez je najveća demokratija na svetu!“

Florens i Džejms su se zgledali, a onda je Florens rekla: „Ne bih rekla da je gospodin Staljin primoran da se često suočava s glasačima, zar ne?“

Čovek je izgledao zbunjeno.

„Komunizam je sasvim u redu, ali samo ako je demokratski. U suprotnom je isto tako rđav kao i ostali truli sistemi, ako mene pitate“, rekao je Džejms.

Čovek je nastavio da posprema, a onda odbio Džejmsove višestruke pokušaje da plati račun: „Vi ste gosti u moja zemlja i vi podržavate republika!“ Kad je Džejms izvadio novčanicu, isterao ih je napolje.

„To je kao bojkotovanje Berlina“, rekao je Džejms dok su lagano šetali natrag ka hotelu. „Ne moraš biti komunista da bi se gnušao Hitlera i nacista. Sasvim je dovoljno da budeš napola pristojno ljudsko biće. Taj čovek je odvratni divljak.“

Pričali su o politici i svetu, ali zapravo su istraživali jedno drugo, otkrivajući sa svakim razgovorom, sa svakim novim susretom, koliko se dobro uklapaju krivine i obrisi njihovih umova. A onda, u ukradenim trenucima sredinom poslepodneva ili kasno noću, radili bi isto sa svojim telima – isprva oprezno, s Florens, koja ga je dražila više nego što je mogao podneti i potom iznenađivala naglom strašću.

Najjače se sećao njenog lica blizu svog u pomrčini, njihovih usana koje su se katkada sporazumevale ćutnjom ljubavnika, a katkada poljupcima.

Rezultat je bila grozničava želja za ukusom, dodirom i mirisom onog drugog, koja ih je oboje zaprepastila. Već i to što je hodao pokraj Florens, dovoljno blizu da njen miris dopre do njega, bilo je dovoljno da oseti halapljivu glad za njom. Štaviše, a to nikada ranije nije osetio – čak ni s umiljatom, velikodušnom Ajlin – izgledalo je da Florens oseća isto: njena želja bila je jednaka njegovoj.

I tako, dok je političko nebo nad Barselonom postajalo sve crnje a dobrodošlica na licima njihovih domaćina prelazila u ošamućenu zebnju, Džejms i Florens usredsredili su se na smrtno ozbiljan posao zaljublivanja.

Tek kad su čuli za emitovanje šifrovane poruke – „Nebo je vedro nad celom Španijom“, kako je glasio signal zaverenika emitovan preko radija – shvatili su da se sprema državni udar, sa fašistima i nacionalistima namerenim da svrgnu republikansku vladu, koja je dovela u Barselonu cvet međunarodne radikalne omladine kako bi se narugala nacistima na njihovoj paradi u Berlinu.

Odjednom je pomisao na sprint, zagrevanje i polufinale delovala užasno nevažna. Čak je i onima koji su verovali da će puč biti vrlo brzo ugušen, koji nisu ni pomišljali da zemlja srlja u prljavi građanski rat, bilo jasno da ovo nije dobar čas da se igraju Olimpijade. Kad su se kroz hotel *Olimpiko* pronele glasine da su igre otkazane, samo su malobrojni čekali da se to potvrdi.

Džejms je upravo pakovao kofer kad ga je pronašao Hari, crven u licu kao vatrogasna kola. Džejms je smesta shvatio da se morao na brzinu otrezniti.

„Kuda, Zenore?“

„Nemoj mi reći da nisi čuo. Igre su...“

„Otkazane, znam. Ali kuda si ti krenuo?“

„Pa, pomislio sam... ako nema igara. To jest, hteo sam da pitam Fl...“

„Ne misliš valjda da predložiš da odemo? Sad kad je republika u nevolji?“

Džejms je zagledao Harijevo lice. Izgledao je potpuno iskren. „Šta pokušavaš da kažeš?“

„Nas nekoliko ostajemo. Da branimo republiku.“

„Ali... ali ti nisi vojnik.“

„Obučiću se. Poenta je, Zenore, u tome da smo regrutovani, dopalo nam se to ili ne.“

„Regrutovani smo?“

„Istorija nas regrutuje.“

Džejms je zastao u pola pokreta, držeći poklopac kofera. Bilo je sasvim tačno da je, otkako je došao ovamo, shvatio da je u pitanju nešto mnogo više od sportskog turnira. Bio je svestan da je lako romantično tumačiti okupljanje snažnih i lepih mladih ljudi na suncu kao plemenite pobude – ali to nije bila samo romantika. Barselona je sa svojom Narodnom olimpijadom postala žarište međunarodne opozicije Adolfu Hitleru i njegovom gnusnom takozvanom Trećem rajhu. Upravo ovde je svet rekao ne, ustao ne samo protiv berlinskih Igara nego i protiv čitavog nacističkog projekta. Stoga napad na republiku, koji su predvodili ultranacionalistički orijentisani oficiri uz podršku fašističkih zločinaca, nije bio samo unutrašnja stvar Španije. Bio je to pravi fašistički napad. Nastaće nova raselina, koja će se pružati kroz Španiju, tačno, ali deleći celu Evropu. Hitler i Musolini će nesumnjivo biti na jednoj strani te linije, dok će oni koji

veruju u demokratiju i slobodu govora i sve ono što obećava dvadeseti vek biti na drugoj. Džejms Zenor je shvatio da postavlja sebi pitanje: na čijoj si ti strani?

Zatvorio je kofer i otišao da pronade Florens.

Da bi došao do nje, Džejms je morao da se izbori s buljukom sportista koji se izlivaio iz predvorja hotela *Olimpiko* i bezglatvo jurio prema železničkoj stanici. Zbunio se pronašavši je kako stoji napolju, s torbama u rukama.

„Baš sam pošla da te vidim“, rekla je. Ugrizla se za usnu, na šta je smesta ubedio sebe da ne kaže ono što je planirao da kaže.

„Kuda ideš?“

„Idem u Berlin.“

„U Berlin?“

„Ako odmah krenem, mogu da stignem na vreme.“

„U Berlin? Zašto bi, kog đavola, išla tamo?“

„Nije tako kako izgleda, Džejmse. Moraš mi verovati.“

„Ali šta je sa...“ – pokazao je prema gomili koja se gurala oko njih, prema transparentima i zastavicama.

„Znam, ali ja...“

„Sve to silno trućanje o 'zlim nacistima' i o tome kako će Olimpijada biti samo 'glorifikovani nirnberški miting'. Sve je to bilo koješta, je li tako? Nisi mislila ni reč od toga!“

„Nisi fer.“

Onaj oblak koji je jednom video kako joj na trenutak prelazi preko lica nalazio se sada tik iznad nje, zatamnjujući joj oči. Svetlost u njima kao da je posustajala. Međutim, nije se mogao zaustaviti. „Odbijam da uzmem ikakvog učešća u tome.' To si rekla. Prazne reči, je li tako? Prazne priče.“

„Kako se usuđuješ da tako razgovaraš sa mnom?“ Besno ga je gledala. „Ovo je nedostojno tebe, Džejmse. I sasvim sigurno je nedostojno mene.“

„Slušaj...“

„Ne, slušaj ti mene. Ne znam s kakvim si ženama bio pre mene, ali ova žena“ – pokucala je kažiprstom po grudnoj kosti – „misli svojom glavom, razumeš? Neće meni nijedan muškarac govoriti šta da radim. Ni moj otac, a sasvim sigurno ni ti. Možeš da odlučiš kako god hoćeš. Ali ovo je moja odluka. Shvatila sam da svoj stav moram da iznesem na svoj način.“ Zastala je. „Uz to, nisam ja ovoliko trenirala ni za šta.“

„O, znači, u tome je stvar, je li? Ne želiš da tvoj dragoceni trening bude uzaludan? Želiš slavu proklete medalje!“

„Ne, nije u tome stvar“, tiho je rekla ne gledajući ga u oči. Grupa žena koje su žurile da pređu ulicu i ukrcaju se u autobus nakratko ju je izbacila iz ravnoteže. „Moram da idem. Izvini.“

Pružio je ruku i zgrabio je za rame primoravajući je da se okrene prema njemu. „A šta je s ovim? S nama.“ Reč je u njegovim ustima imala čudan ukus; smesta se pokajao što ju je izrekao. „Ti i ja. Zar ti to ništa ne znači?“

Nagnula je glavu u stranu, s izrazom koji nije bio sasvim siguran kako da protumači. Je li to sažaljenje? Kajanje? Pitao se nazire li joj suze u očima.

„Ti uopšte ne razumeš, zar ne? Sva ta 'eksperimentalna psihologija', a ti ne razumeš baš ništa.“

Na to se otrgla od njega i nestala u masi ljudi koja se nadvikivala u pokušaju da izađe.

Džejms je neko vreme stajao puštajući rulju da ga pomeri, kao bujica kad teče oko kamička. Nije bio u stanju da do kraja poveruje u ono što se dogodilo, u to kako ju je brzo

pustio da ode. Kako ju je brzo oterao, pre će biti. Kakva je budala ispaao, da tako pridikuje ženi koju poznaje – koliko, nedelju dana? Pritom to nije bila makar koja žena. Možda možeš soliti pamet tamo nekoj Ajlin ili čak Dejzi – nekim ženama kao da se zaista dopada kad im komanduješ. Ali ne i Florens. To je trebalo da mu bude sasvim jasno. Bila je nezavisna, tvrdoglava, imala je svoje mišljenje: to je delom objašnjavalo zašto se zaljubio u nju. Pokušati da stekneš vlast nad takvom ženom – briljantnom, lepom ženom koja može da ima svakog muškarca kojeg poželi – znači da si vrhunski idiot.

Osramotio se, nije bilo druge reči za to. Zvučao je očajno, kao neki zatelebani mlakonja. Sve to nagvaždanje o „tebi i meni“, o „nama“ – zaboga, sve je pogrešno razumeo. Za nju je to bila letnja romansa, ništa više – običan flert. Kako naivno od njega što je pretpostavio da je posredi nešto više. Bio je poput devojke u luci, dovoljno glupe da poveruje mornaru koji joj kaže da je voli. Bila je mlada i prelepa, i ovo joj verovatno nije značilo ništa više od kradomičnog poljupca u kapeli za vreme Oksfordskog bala.

Osećao je snažan poriv da se istog časa okrene i uputi na dugo putovanje natrag do stanice *Viktorija*. Međutim, ta pomisao ga je ispunila jezom. I sama pomisao na Englesku bez Florens izgledala mu je pusta. Povratak njegovoj svakodnevici sačinjenoj od seminara, referata i dugih, nemih razdoblja koja je provodio zakopan u prašini *Bodleane*... Ne, nije to mogao, ne posle ovakve nedelje.

Možda bi trebalo da pojuri za njom. Mogao bi da se izvini, da joj kaže da je sve pogrešno razumeo. Mogao bi joj reći da je, šta god da je odlučila, to sigurno sasvim u redu. Možda bi mogao otići za njom u Berlin. Možda bi se isplatilo, makar

samo zarad još jedne noći s njom, dodira njene kože, mirisa njene kose, žubora njenog smeha.

Ali to bi zvučalo još očajnije. Držao bi se za nju kao pilepak. A ona bi ubrzo poželela da ga otrese. A i kakvo bi poštovanje mogla gajiti prema muškarcu tako spremnom da izda svoje principe, da jednog trenutka psuje Hitlera i „fašistički cirkus“ u Berlinu samo da bi koliko sledećeg polomio vrat da stigne na Olimpijske igre? To što je ona to uradila bilo je jedno; imala je sopstvene tajanstvene razloge. Htela je da iznese svoj stav, „na svoj način“. On nije imao takav izgovor.

Uostalom, nije ga ni zvala. Da ga je htela pored sebe, bila bi ga pozvala, ali nije to učinila. Bilo bi ponižavajuće poći sada za njom u Berlin, trčkarati za njom poput vernog malog španijela.

Posmatrao je crveno-žutu zastavu Narodne olimpijade kako se spušta a zamenjuje je zastava crvena kao krv, i pustio da ga ispuni sve ono što je ranije osećao: zov slobode, zahtev za pravdom, imperativ da svi koji su snažni i sposobni biju valjanu bitku, da spasu republiku od onih koji bi da unište i nju i veći deo civilizacije zajedno s njom. Prazninu koju je ljubav ostavila u njegovom srcu ispuniće istorija.